

Yaprak Özer
İndeks İçerik İletişim Danışmanlık Yönetim Kurulu Başkanı

TREND 2015: RETRO

Gelecek yıl gündem jeo-strateji olacak. Liderlerin, yöneticilerin bir süredir yalnızca siyaset ya da ekonomik kriterlerle değerlendirmeye çalıştığı dünya, artık bu kriterlerle çözümlenemeyecek.

Gelecek yılları üzerine anlam yüklediğimiz hiçbir kelimenin tam anlamıyla taşımayacağını düşünüyorum. Birinci neden, kelimelerin içini boşalttık, vara yoğa kullandık, artık nerede nasıl kullandığımızın önemi kalmadı. Diğer neden ezberi bozduk! Ekonomi ve siyasetin ezberi bozulmaya müsaitti diyelim... Doğanın ezberini de bozduk. Felsefenin, değerlerin ezberini de bozduk, hatta yetmedi örf-adet-geleneklerin, bilimin, hatta tarihin ve aklınıza gelen her şeyin ezberini bozmaya kalkıştık.

2014 her yönden ve herkes için çok ağır geçti. Sınırlarımız içinde, sınırlarımız dışında... Ekonomide ve siyasette, sosyal hayatta ve akademik yaşamda... Bireysel ve kurumsal anlamda, ülkeler ve bölgeler boyutunda... Doğal afet, terör, savaş, salgın hastalık, insan eliyle meydana gelen trajediler, kazalar... Ve tabii ki sevinçler. Güzellikler de gördük, büyük sevinçler de yaşadık.

2015 neye benzeyecek? Tahmin edeceğimiz gibi birçok fırsat ve sorun bekliyor bizi. IMF 2015 yılında yüzde 3,8 oranında global büyüme bekliyor. ABD'de istihdam ve tüketimin artması muhteşem bir geri dönüş sinyali olarak algılanıyor. 2015 yılında ekonomik büyümede zincirin zayıf halkası Euro bölgesi olacak demek kimseyi şaşırtmıyor. Küresel büyümenin, gelişmekte olan ekonomilerden kaynaklanması bekleniyor.

Gelecek yıl gündem jeo-strateji olacak. Liderlerin, yöneticilerin bir süredir yalnızca siyaset ya da ekonomik kriterlerle değerlendirmeye çalıştığı dünya, artık bu kriterlerle çözümlenemeyecek. Konfor alanının kalktığını söyleyebiliriz. Matriks analizler, farklı hassasiyetler, değerlendirmelerimizin odağına yerleşmiş olacak. Retro! İleri giderken geriye doğru...

Türkiye'de ve dünyada fikirleriyle kamuoyunu etkileyen İndeks Konuşmacı Ajansı ve Türkiye'de temsil ettiği Leigh Bureau konuşmacılarından değerlendirmeleri seçerek paylaşmak istedim.

Prof. Nouriel Roubini: "Biraz Dolar, bolca Ebola, İşid... gerisi Çin, Avrupa!"

"Kriz Kahini" olarak anılan ekonomist Nouriel Roubini'ye göre küresel ekonomiye tehdit 5 temel sorun üzerinden gelecek: Bunlardan üçü coğrafi alan olarak karşımıza çıkarken diğer ikisi jeopolitik riskler! İlki Euro bölgesi. Ekonomik kriz içinde kıvranan Avrupa ekonomilerden bazıları çareyi Euro'dan çıkmakta görüyor. Buna karşılık Almanya taviz vermiyor. Avrupa Birliği tarihi bir dönüm noktasında. İmalat rakamları düşüyor bölgedeki ekonomik gerginlik, diğer ülkelere ve ekonomik piyasalara da negatif yansıyor. İkinci tehdit Japonya ve "Abenomik" olarak adlandırılan politika. Japonya hükümetinin deflasyona karşı geliştirdiği yönetim, prensip olarak toplumsal borcu düşürmeye odaklanıyor. Sanayii canlandırma ve ithalatı azaltma gibi yolları kullanıp enflasyonu tetiklemeyi başarmış olsa da halkın ekonomik zorlukları ve genç nüfusta işsizlik artıyor. Bireysel gelirin enflasyon karşısında düşük kalması sosyal depresyona zemin hazırlıyor. Kurumsal iflasların oranı yüzde 140'ı buluyor. Roubini'ye göre Japonya'da tehlike çanları çalıyor. Üçüncü küresel tehdit şaşırtmayacaksınız; Çin.

Çin 2009'da finansal krize tepki olarak kredi sağlayarak ekonomik gerginliği sakinleştirmeye çalıştı. Bireysel borcun 24 milyar doları bulması akıllarda soru işareti bırakıyor. Küresel dünyamıza tercümesi ise, artan borçların dünya ekonomisi için vazgeçilmez olan Çin bankalarını negatif yönde etkilemesi. Çin, büyük küçük, gelişmiş az gelişmiş... tüm ülkelerin ekonomik faaliyetleri üzerinde etki yaratan bir oyuncu.

Roubini, giderek artan jeopolitik risklere dikkat çekiyor ve dünya önündeki en önemli tehditlerden birini jeopolitik istikrarsızlığa bağlıyor. Bu riskleri şöyle sıralıyor:

- IŞİD ve benzeri terör tehditleri
- Ukrayna'daki kriz
- Suriye'de iç savaş
- Düşen petrol fiyatları
- Hong Kong protestoları
- Ebola

Roubini, sorunların her birinin oluşturduğu tehdidi, kendi başına yeterince güçlü ve etkili balsa da, aralarındaki bağlantı ve olası bir zincirleme reaksiyondan daha fazla korkuyor., "Zincirleme Risk" küresel tehdidi geometrik katlayacağını ifade ediyor. Servetini en az hasarla korumak isteyen bir yatırımcının mal varlığı çeşitliliğini akılda tutması ve daha az riske yönelmesi gerektiğini anımsatıyor.

Roubini'ye göre son tehdit unsuru, fazlasıyla güçlü dolar! Avrupa ve Asya'nın ekonomik büyüme çabaları devalüasyona yol açıyor, doların değeri giderek artıyor. Doların güçlenmesi kısa vadede bireysel geliri artırıp Avrupa'da yeni bir "Eurokriz" yaşanmasını önleyebilecek olsa da, sürekliliği toplumsal ve bireysel borçları artıracak.

Güngör Uras: "2015'te büyümenin hızlanması zor"

Brezilya ve Rusya faizleri yükselterek faiz ile döviz çekme arayışı içindeler. Gazeteci yazar Güngör Uras, bu örnekten hareketle ülkemizde faizlerin düşürülmesi yönündeki açıklamaları eleştiriyor. Uras'a göre ülkemizde cari açık küçüldü ama açık, bono ve kredi ile kapatılıyor. Bu nedenle Güngör Uras küçülen cari açığı kapatmakta faizin önemli bir araç olduğunu ve faizi aşağıya çekme lüksümüzün olmadığını dile getiriyor.

Uras faizin tek başına dünyanın hiçbir ülkesinde üretimi harekete geçirmek için etkili olmadığını vurguluyor ve Japonya'da yıllardır faizin negatif olduğunu, Avrupa ve ABD merkez bankalarının da faizi sıfıra doğru çektikleri halde yatırımları ve üretimi harekete geçiremediklerini belirtiyor. Uras Çin'de büyümenin yavaşladığını, ABD'nin ise tek başına faizi istediği gibi artırmasının kolay olmadığını dile getiriyor.

Paul Krugman: "İstihdam umut verici"

New York Times Yazarı Paul Krugman, ABD İstihdam Raporu'na gönderme yaparak kriz yıllarından sonra iyi bir haber olduğunu vurguluyor. Örneğin 2014 Kasım ayında 300 bin kişinin işgücüne katılmış olmasına işaret ederek, son üç yılın en iyi rakamı olduğunu ifade ediyor. Krugman Amerikan ekonomisindeki iyileşmeyi iş değiştirme oranlarında da iyileşme görülmesiyle açıklıyor. Ekonomik tespitlerin, giderek daha fazla sosyal davranış kodlarıyla açıklandığını görüyoruz. Krugman da iş değiştirme eğilimini Amerikan vatandaşlarının yeni iş bulmak için umutlu olmasına bağlıyor ve "Hala tam istihdamın yakınında bile olmasak da artık imkansız bir rüya değil" diye açıklıyor.

Deniz Gökçe: "Global büyümeye en çok katkı gelişen ülkelerden"

IMF 2015 yılında yüzde 3,8 global büyüme tahmin ediyor. IMF'nin tahminine göre 2015 yılında ABD reel olarak yüzde 3,1 büyüyecek. Bahçeşehir Üniversitesi Uluslararası İktisat Bölüm Başkanı ve Ekonomist Deniz Gökçe 2015 yılında ABD'nin global büyümeye katkısının en fazla yüzde 0.5 kadar olacağını tahmin ediyor.

Dünyanın ikinci büyük ekonomisi Çin daha önceki çift haneli büyüme oranlarının altında bir büyüme performansı gösteriyor. IMF 2015 yılında Çin'in yüzde 7,4 büyüyeceğini öngörüyor. Deniz Gökçe, eğer bu öngörü gerçekleşirse Çin'in global büyümeye yüzde 1,2 oranında katkı yapabileceğini belirtiyor. Euro bölgesinden ise global büyümeye önemli bir katkı beklenmiyor.

Gökçe, Japonya'nın da global büyümeye önemli bir katkı sağlamayacağını belirtiyor. IMF, 2015'te Çin dışındaki gelişen ülkelerin yüzde 5 oranında büyüyeceğini öngörüyor. Gelişen ülkeler dünya ekonomisinin yüzde 40'ını oluşturuyor. Gökçe, gelişen ülkelerin ihracatta büyük ölçüde gelişmiş ülkelere bağlı olduğunu hatırlatıyor ve öngörülen büyüme oranının global ekonomiye yüzde 2 civarında bir katkısı olacağını vurguluyor.

Gökçe'ye göre global büyüme 2003-2007 yılları arasındaki yüzde 5'lik orana, aradan geçen yedi yıldan sonra bile geri dönemeyecek. 2 yıl içinde bu büyüme performansına gelinmesinin mümkün olduğunu ancak Rusya-Ukrayna kavgası, Ortadoğu'da savaş, Çin'in tahminlerin üstünde yavaşlaması gibi risklerin bulunduğunu vurguluyor.

Martin Wolf'ün teşhisi: Talep yetersizliği sendromu

Financial Times yazarı Martin Wolf, küresel ekonomideki durumu talebe dikkat çekerek değerlendiriyor. Martin Wolf'a göre ABD, Euro bölgesi, Japonya ve İngiltere gibi yüksek gelirli ülkeler kronik talep yetmezliği sendromu çekiyorlar. Daha da ötesi, Wolf bu ülkelerin özel sektörlerinin teşvikler ve geniş bütçe açığı olmadan potansiyellerine ulaşmakta başarısız olduklarını belirtiyor. Talep yetersizliği sendromunun Japonya'yı 1990'ların başından beri, diğer ekonomileri ise 2008'den beri etkilediğini vurgulayan Wolf, "Krizler finansal sistemin kalp krizidir. Ekonomiler üzerinde yıkıcı etkileri vardır" diyor.

Kalp krizleri gibi finansal krizlerin de uzun süren etkileri olduğunu vurgulayan Wolf'a göre kriz sonrası güçsüzlük ve dirençli zayıf talebin altında yatan neden zayıf kaynak yapısı. Wolf, bunun çözümünü çalışmaya, yatırıma yapmaya ve inovasyona teşvik olarak görüyor ve reformların talebi teşvik etmesi gerektiğine inanıyor. Bu yüzden Euro bölgesinin yapısal reformlara aşırı bağımlılıktan ziyade dengeli bir pakete ihtiyacı olduğunu belirtiyor.

Murat Yülek: "Amerika'da tüketim geri dönüyor"

Jeopolitik riskler Suriye ve Rusya'dan Çin-Japon ilişkilerine kadar yayıldı; Avrupa ekonomisinde ise canlanma beklenirken durgunluk ve artan deflasyon riski gündeme geldi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Öğretim Üyesi Murat Yülek, enerji fiyatlarının 2007 seviyelerine geri dönüşünü olumlu bir haber olarak görüyor ve Amerikan borsa endekslerini de yukarı taşıdığını belirtiyor.

Dünya gıda fiyatları da yıl içinde düşüş gösterdi. Yülek bu düşüşün gıda ihracatçısı ülkeleri olumsuz etkilerken ithalatçı ülkelerde ithalata olumlu yansıdığını vurguluyor.

Murat Yülek'e göre dolar endeksindeki yükseliş Amerika'da büyümeyi olumlu etkileyecek. Araştırmalar ABD'de tüketicinin arttığını gösteriyor. Bu nedenle, Amerika'nın büyük bir dış şok almazsa 2015'de de büyümeye devam edeceğini ve yükselen dolar endeksiyle ticaret açığının yükseleceğine inanıyor. Yülek bunun Çin için iyi haber olduğunu, Amerikan pazarından yararlanamayan ülkeler için ise bir potansiyel olarak görülebileceğini vurguluyor.

Prof. Dr. Kerem Alkin: "Büyüyen ekonomilerle arayı açmamak lazım"

Prof. Dr. Kerem Alkin şu anda dünya ekonomilerinin büyümediğini belirtiyor. Euro bölgesinde 2015 yılında da önemli bir büyüme işareti görülüyor. Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki 130 milyar dolara yaklaşan ticari ortaklık bu durağanlıktan olumsuz olarak etkileniyor.

Prof. Dr. Alkin gelişmiş ülkeler arasında ABD ekonomisinin en iyi toparlanan ekonomilerden biri olduğunu ancak bunun ülkemiz için fayda getirmediğinin altını çiziyor. Bu gelişme Amerika'ya önemli ölçüde ihracat yapan Çin, Uzakdoğu ve Latin Amerika ülkelerini olumlu etkileyecek.

TL'nin dolar karşısında değer kazanması da 2015 yılını etkileyecek gelişmelerden. Türkiye ekonomisinde 2015 yılında yüzde 3, 2017 yılında yüzde 5 daha sonrasında ise yüzde 6'lık bir büyüme bekleniyor. Prof. Dr. Alkin, Çin ve Hindistan gibi ekonomisi büyüyen ülkelerle arayı fazla açmamak gerektiğini hatırlatıyor.